

Bożena Szewczul

Zadania osób konsekrowanych według uchwał II Polskiego Synodu Plenarnego (1991-1999)

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 46/3-4, 39-64

2003

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

BOŻENA SZEWCZUL

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

ZADANIA OSÓB KONSEKROWANYCH WEDŁUG UCHWAŁ II POLSKIEGO SYNODU PLENARNEGO (1991-1999)

Treść: Wstęp – 1. Konieczność zachowania tożsamości osób konsekrowanych. – 1.1 Tożsamość mniszek i mnichów. – 1.2 Tożsamość braci zakonnych. – 1.3 Tożsamość instytutów świeckich. – 1.4 Tożsamość stowarzyszeń życia apostołskiego. – 2. Potrzeba głębokiego życia duchowego. – 2.1. Prymat konsekracji. – 2.2 Zachowanie rad ewangelicznych. – 3. Wartość życia braterskiego. – 4. Troska o nowe powołania do życia konsekrowanego. – 5. Potrzeba formacji stałej osób konsekrowanych. – 5.1 Formacja duchowa. – 5.2 Formacja ludzka. – 5.3 Formacja intelektualna. – 5.4 Formacja apostołska. – 5.5 Formacja do wierności charyzmatowi instytutu. – Zakończenie.

Wstęp

Drugi Polski Synod Plenarny rozpoczął się dnia 8 czerwca 1991 roku w warszawskiej bazylice Najświętszego Serca Jezusa¹, a jego inauguracji dokonał Ojciec Święty Jan Paweł II podczas swej IV pielgrzymki do Polski. Prace Synodu trwały osiem lat i miały na celu odczytanie na nowo nauki Soboru Watykańskiego II w kontekście polskiej rzeczywistości ostatniej dekady XX wieku. Zgodnie z hasłem Synodu „Z orędziem Soboru w trzeciej tysiąclecie” starano się jeszcze wierniej przyswoić wskazania *Vaticanium II*, wychodząc z założenia, że dorobek Soboru – mimo upły-

---

¹ Pierwszy Polski Synod Plenarny odbył się w Częstochowie w dniach 25 i 26 sierpnia 1936 roku. Jego celem było ożywienie życia religijnego wiernych po długich latach utraty niepodległości oraz wytyczenie programu działania na przyszłość. Por. A. H l o n d, *Odezwia: W sprawie modlitw na intencję Synodu Plenarnego. Poznań, dnia 31 lipca 1936*, Miesięcznik Kościelny Archidiecezji Gnieźnieńskiej i Poznańskiej 51 (1936) nr 8, s. 226-227; A. D z i ę g a, *Wzrost historyczny Pierwszego Synodu Plenarnego w Polsce z 1936 roku*, w: S. Tymosz (red.), *Dzieło II Synodu Plenarnego w Polsce*, Lublin 2001, s. 27-51.

wu ćwierćwiecza od momentu jego zakończenia – nie został wystarczająco wykorzystany. W pracach synodalnych uwzględniono „znaki czasu” Kościoła w Polsce, zamierzając – zgodnie z synodálną praktyką kościelną, sięgającą czasów apostołskich – dokonać reformy i odnowy życia chrześcijańskiego poprzez wspólnotową refleksję nad ważnymi i trudnymi zagadnieniami związanymi z wejściem Polski na drogę demokracji, tworzeniem zrębów suwerenności i nowego ładu społeczno-ekonomicznego. Zakończenia obrad Synodu dokonał także Jan Paweł II podczas V pielgrzymki do Polski 11 czerwca 1999 roku w czasie uroczystości w archikatedrze Świętego Jana Chrzciciela w Warszawie w tysięczną rocznicę kanonizacji św. Wojciecha.

Prace Synodu zostały uwieńczone promulgacją w dniu 25 stycznia 2001 roku uchwał synodalnych zawartych w czternastu dokumentach², które weszły w życie w Środę Popielcową 28 lutego tego samego roku. W dokumentach dużo miejsca poświęcono zagadnieniu życia konsekrowanego³. Punktem wyjścia dla debat synodalnych w tej dziedzinie był dokument roboczy wywodzący się z soborowego dekretu o przystosowanej do współczesności odnowie życia zakonnego *Perfectae caritatis* i VI rozdziału konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium*, poświęcony zakonnikom. Pierwotnie dokument nosił tytuł: „Życie konsekrowane w Kościele w Polsce” i składał się z czterech części: teologicznej (nauka Kościoła zaczerpnięta z Pisma świętego, doktryny *Vaticanum II* i innych dokumentów Stolicy Apostolskiej), socjologicznej (opis stanu faktycznego w omawianej dziedzinie), pastoralnej (propozycje rozwiązań istniejących problemów) i prawnej (postanowienia prawne)⁴. Opracowanie zagadnienia życia konsekrowanego i kapłaństwa w formie projektu dokumentu końcowego II Synodu Plenarnego powierzono Metropolii Częstochowskiej. Ostatecznie obie kwestie zostały potraktowane łącznie i ujęte w ramy tego samego dziewiątego dokumentu noszącego tytuł

---

² *II Polski Synod Plenarny (1991-1999)*, Poznań 2001.

³ W przeciwieństwie do Pierwszego Polskiego Synodu Plenarnego, który poświęcił zakonnikom 3 krótkie uchwały: nr 51-53. Zob. *Primum Concilium Plenarium Polonicum anno Domini MCMXXXVI Częstochowiae habitum Francisco S. R. E. Card. Marcelli Summi Pontificis Pii pp. XI Legato Apostolico praeside. Decreta*, Poznań 1937.

⁴ T. P i e r o n e k, *Wprowadzenie*, w: *II Polski Synod Plenarny. Teksty robocze*, Poznań-Warszawa 1991, s. 7.

„Kapłaństwo i życie konsekrowane jako wspólnota życia i posługi z Chrystusem”⁵.

Fragmnty tego dokumentu dotyczące wyłącznie życia konsekrowanego, będą stanowiły zasadnicze źródło dla niniejszego artykułu, w którym zostaną ukazane najważniejsze zadania stojące przed osobami konsekrowanymi, realizującymi swe powołanie w Polsce na początku trzeciego tysiąclecia.

1. Konieczność zachowania tożsamości

W ostatnich latach słowo *tożsamość* stało się bardzo popularne i często występuje w dokumentach Stolicy Apostolskiej, gdzie wyjaśnia się pojęcie tożsamości osoby ludzkiej⁶, pisze o tożsamości osoby ludzkiej jako istoty duchowej i cielesnej⁷. Są podejmowane próby określenia tożsamości samego początku życia ludzkiego tj. embrionu ludzkiego⁸. W innych dokumentach mówi się o tożsamości człowieka⁹, narodu¹⁰, tożsamości politycznej i kulturalnej kraju¹¹, młodego pokolenia¹², rodziny¹³, stowarzyszenia religijne-

⁵ II Polski Synod Plenarny, *Kapłaństwo i życie konsekrowane jako wspólnota życia i posługi z Chrystusem*, w: II Polski Synod Plenarny (1991-1999), Poznań 2001, s. 159-188 (odtąd: *Kapłaństwo i życie konsekrowane*).

⁶ J o a n n e s P a u l u s II, Litterae encyclicae *Laborem exercens*, 14.09.1981, AAS 73 (1981) 557-647, n. 5, tekst polski w: J a n P a w e ł II, Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II, Kraków 1996, t. I, s. 101-154.

⁷ J o a n n e s P a u l u s II, Litterae encyclicae *Veritatis splendor*, 6.08.1993, 85 (1993) 1133-1228, n. 13; tekst polski w: J a n P a w e ł II, Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II, Kraków 1996, t. II, s. 531-637 (odtąd: J a n P a w e ł II, Enc. *Veritatis splendor*).

⁸ AA. VV., *Identità e statuo dell'embrione umano*, Città del Vaticano 1998.

⁹ J o a n n e s P a u l u s II, Litterae encyclicae *Fides et ratio*, 14.09.1998, AAS 91 (1999) 5-88, n. 90, tekst polski w: J a n P a w e ł II, Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II, Kraków 2000, s. 1079-1198 (odtąd: J a n P a w e ł II, Enc. *Fides et ratio*); J o a n n e s P a u l u s II, Litterae encyclicae *Ewangelium vitae*, 25.03.1995, AAS 87 (1995) 401-522, n. 36, tekst polski w: J a n P a w e ł II, Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II, Kraków 1996, t. II, s. 639-752 (odtąd: J a n P a w e ł II, Enc. *Ewangelium vitae*), J o a n n e s P a u l u s II, Litterae encyclicae *Centesimus annus*, 01.05.1991, AAS 83 (1991) 793-867, n. 54, tekst polski w: Jan Paweł II, Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II, Kraków 1996, t. II, s. 461-530 (odtąd: J a n P a w e ł II, Enc. *Centesimus annus*), Tenże, Enc. *Veritatis splendor*, n. 99.

¹⁰ J a n P a w e ł II, Enc. *Ewangelium vitae* n. 31.

¹¹ J a n P a w e ł II, Enc. *Fides et ratio* n. 71; J o a n n e s P a u l u s II, Litterae encyclicae *Redemptoris missio*, 7.12.1990, AAS 83 (1991) 249-340, n. 53, tekst polski w: J a n P a w e ł II, Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II, t. I, Kraków 1996, s. 377-460 (odtąd: J a n P a w e ł II, Enc. *Redemptoris missio*).

¹² J a n P a w e ł II, Enc. *Centesimus annus* n. 24

¹³ J o a n n e s P a u l u s II, Litterae encyclicae *Solicitudo rei socialis*, 30.12.1987, AAS 80 (1988) 513-586, n. 33, tekst polski w: Jan Paweł II, Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II, Kraków 1996, t. I, s. 319-376 (odtąd: J a n P a w e ł II, Enc. *Solicitudo rei socialis*).

go¹⁴, tożsamości Syna Bożego¹⁵, tożsamości teologii¹⁶, tożsamości sumienia¹⁷, tożsamości klinik i ośrodków rekonwalescencji¹⁸, tożsamości chrześcijańskiej¹⁹, Kościoła²⁰, diecezji²¹, kapłana²² i wreszcie tożsamości osób konsekrowanych²³. Zjawisko to wydaje się być przejawem zagubienia poczucia świadomości podstawowych pojęć w życiu społecznym, Kościoła, a także w życiu osób Bogu poświęconych²⁴.

Poważny kryzys autentyzmu życia konsekrowanego w Polsce zauważono także podczas obrad II Polskiego Synodu Plenarnego²⁵, stąd też zagadnienie tożsamości uznano za pierwszoplanowe i fundamentalne dla życia radami ewangelicznymi w naszym kraju. Dostrzeżono potrzebę właściwego i pogłębionego poznania istoty życia konsekrowanego przez same osoby żyjące konsekracją. W tym celu w trakcie prac synodalnych podjęto próbę jasnego określenia

¹⁴ Tenże, Enc. *Sollicitudo rei socialis* n. 33.

¹⁵ Tenże, Enc. *Ewangeliium vitae* n. 29, 50.

¹⁶ Tenże, Enc. *Veritatis splendor*, n. 109.

¹⁷ Tenże, Enc. *Veritatis splendor*, n. 56.

¹⁸ Tenże, Enc. *Ewangeliium vitae* n. 88.

¹⁹ J a n P a w e ł II, Enc. *Redemptoris missio*, n. 2; J o a n n e s P a u l u s II, Epistula encyclicae *Slavorum Apostoli*, 02.06.1985, AAS 77 (1985) 789-813, n. 20, 26, tekst polski w: J a n P a w e ł II, Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II, Kraków 1996, t. I, s. 155-185; J o a n n e s P a u l u s II, Adhortatio apostolica post-synodalis, *Vita consecrata*, 25.03.1996, AAS 88 (1996) 377-486, n. 56, tekst polski: J a n P a w e ł II, Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II, Kraków 1996, s. 633-751 (odtąd: J a n P a w e ł II, Adh. posyn. *Vita consecrata*).

²⁰ J o a n n e s P a u l u s II, Litterae encyclicae *Ut unum sit*, 25.05.1995, AAS 87 (1995) 921-982, n. 3, tekst polski w: J a n P a w e ł II, Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II, Kraków 1996, t. II, s. 753-822 (odtąd: J a n P a w e ł II, Enc. *Ut unum sit*).

²¹ J o a n n e s P a u l u s II, Litterae encyclicae *Redemptor hominis*, 04.03.1979, AAS 71 (1979) 257-324, n. 5, tekst polski w: J a n P a w e ł II, Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II, Kraków 1996, t. I, s. 1-53 (odtąd: J a n P a w e ł II, Enc. *Redemptor hominis*).

²² J o a n n e s P a u l u s II, Adhortatio apostolica postsynodalis, *Pastores dabo vobis*, 25.03.1992, AAS 84 (1992) 657-805 n. 3, 11, 12, 41, 52, tekst polski w: J a n P a w e ł II, Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II, Kraków 1996, s. 407-538 (odtąd: J a n P a w e ł II, Adh. posyn. *Pastores dabo vobis*).

²³ J a n P a w e ł II, Adh. posyn. *Vita consecrata*, n. 12, 17, 34, 57, 60, 65, 70, 71.

²⁴ L. G u c c i n i (tłum. W. Michalczyk), *Powrót do fundamentów*, *Via Consecrata* 11 (2001) 13: „Zastanawiając się nad aktualną sytuacją życia zakonnego, coraz bardziej uświadomiamy sobie, że prawdziwym problemem jest jego tożsamość”; s. 17: „Zauważa on [o. T. Radcliffe – przełożony generalny dominikanów], że dziś żyjemy w świecie, w którym wszyscy są w kryzysie tożsamości: rodzina, szkoła, służba zdrowia, polityka, zawody...”.

²⁵ W tej samej uchwale II Polskiego Synodu Plenarnego określa się tożsamość kapłańską. Por. *II Polski Synod Plenarny (1991-1999)*, n. 3-10.

tożsamości osób konsekrowanych, a następnie ukazania konieczności jej zachowania zarówno przez poszczególnych członków instytutów życia konsekrowanego, jak i całe instytuty.

W uchwałach synodalnych podkreślono, że autentyzm osób konsekrowanych powinien wyrażać się przede wszystkim w ich radykalnym wejściu na drogę rad ewangelicznych: czystości, ubóstwa i posłuszeństwa²⁶. Osoby konsekrowane powinny mieć świadomość, że poprzez złożenie profesji rad ewangelicznych w sposób szczególny oddają się całkowicie, bez żadnych ograniczeń umiłowaniem nade wszystko Bogu. Zobowiązują się do doskonalszego pójścia za Chrystusem i naśladowania Go w czystości, ubóstwie i posłuszeństwie woli Ojca aż do śmierci. Tym samym uobecniają w Kościele formę życia, jaką przyjął sam Jezus, przyszedłszy na świat, a następnie zalecając ją swoim uczniom²⁷. Osoby konsekrowane, powodowane miłością do Chrystusa, zobligowane są do nieustannego składania daru z siebie²⁸.

W uchwałach Synodu zwraca się uwagę, że podjęcie profesji rad ewangelicznych zakłada wcześniejsze otrzymanie przez daną osobę swoistego daru Bożego, który w postaci szczególnej łaski Ducha Świętego otrzymują tylko osoby powołane. To Duch Święty uzdalnia je do udzielenia pozytywnej odpowiedzi na łaskę powołania i podjęcie życia poświęconego Bogu²⁹, różniące się od egzystencji

---

²⁶ *Kapłaństwo i życie konsekrowane*, n. 16; Zagadnienie tożsamości osób konsekrowanych podjęto także w czasie sympozjum jubileuszowego zorganizowanego na Jasnej Górze (4-6 maja 2000 r.) dla wyższych przełożonych instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołowskiego w Polsce. Sympozjum zostało opatrzone hasłem: „Rozpoznać czas nawiedzenia”. Por. materiały z sympozjum opublikowane w *Via Consecrata* 21/22 (2000) 9-105.

²⁷ Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*, (odtąd: LG), w: Sobór Watykański II, konstytucje, dekrety, deklaracje. Tekst polski. Nowe tłumaczenie, Poznań 2002, s. 147-148, n. 44, 46; *J a n P a w e ł II*, Adh. posyn. *Vita consecrata*, n. 16: „...[życie konsekrowane] polega natomiast na przeżywaniu i wyrażaniu swej konsekracji przez poddanie Chrystusowi całej egzystencji, które „upodobnia” do Niego, i przez totalny wysiłek, który zapowiada – na miarę osiągalną w doczesności i zgodnie z różnymi charyzmatami – eschatologiczną doskonałość”; Por. n. 18, 25; *J. G o g o l a*, *Ogólne wprowadzenie do formacji zakonnej*, *Formacja Zakonna* 1 (1997) 2 50.

²⁸ *Kapłaństwo i życie konsekrowane*, n. 15-16; *Codex Iuris Canonici* auctoritate Joannis Pauli PP. II promulgatus. Romae 1983 (odtąd: KPK/1983), kan. 573 § 1; *Katechizm Kościoła Katolickiego* (odtąd: KKK), Poznań 1994, n. 915-916.

²⁹ *Kapłaństwo i życie konsekrowane*, n. 16; KPK/1983 kan. 573 § 1; *J a n P a w e ł II*, Adh. posyn. *Vita consecrata*, n. 30; Por. *T. P a s z k o w s k a*, *Tożsamość osoby konsekrowanej dziś*, *Życie Konsekrowane* 39 (2003) 55-58.

wiernych świeckich żyjących konsekracją chrzcielną, która nie wymaga się od ochrzczonych zachowania celibatu ani dziewictwa, rezygnacji z posiadania dóbr czy posłuszeństwa przełożonemu³⁰. Stąd wynika zasadnicza różnica między osobami konsekrowanymi i pozostałymi wiernymi.

W uchwałach synodalnych pisze się również o potrzebie ukazywania przez osoby konsekrowane swojej tożsamości na zewnątrz³¹. Żyjąc własną tożsamością, konsekrowani mają pobudzać innych ludzi do coraz większej wierności Ewangelii. Skoro ich życie ma stanowić bodziec do coraz większej gorliwości w wypełnianiu obowiązków wynikających z chrześcijańskiego powołania, to praktyka rad ewangelicznych musi ich pozytywnie wyróżniać spośród innych wiernych. W ten sposób stają się oni wyraźnym znakiem w Kościele i zapowiadają przyszłe zmartwychwstanie oraz chwałę królestwa niebieskiego³². Złożenie profesji w konkretnym instytucie życia konsekrowanego zobowiązuje do uwzględnienia we własnej tożsamości także cech charakterystycznych dla danego instytutu, uwidaczniających się w praktykowaniu rad zgodnym z intencją założycieli, wyrażoną w przekazanym przez nich charyzmacie, np. służby chorym, pracy z dziećmi, młodzieżą, wynagradzaniu za grzechy, kontemplacji Oblicza Pańskiego itp. W Kościele bowiem nie istnieje życie zakonne w ogólności, lecz poszczególne osoby otrzymują powołanie do podjęcia rad ewangelicznych w określonym instytucie, a profesja zakonna włącza je do konkretnego instytutu, w którym powołanie realizuje się w specyficzny sposób³³.

Zapominanie o konieczności życia radami ewangelicznymi pozostaje w sprzeczności z otrzymanym powołaniem. Gdy w modlitwie i działaniu osób konsekrowanych brak cech charakterystycznych dla wszystkich żyjących konsekracją oraz dodatkowo elementów

---

³⁰ J a n P a w e ł II, Adh. posyn. *Vita consecrata*, n. 30.

³¹ *Kapłaństwo i życie konsekrowane*, n. 95.

³² Dekret o przystosowanej do współczesności odnowie życia zakonnego *Perfectae caritatis* (odtąd: PC), w: Sobór Watykański II, konstytucje, dekryty, deklaracje. Tekst polski. Nowe tłumaczenie, Poznań 2002, s. 264, n. 1; LG 44; *Kapłaństwo i życie konsekrowane*, n. 15, 95.

³³ KPK/1983 kan. 654; J. G o g o l a, *Ogólne wprowadzenie do formacji zakonnej*, Formacja Zakonna 1 (1997) 2 39; P. S p i l l e r, *Konsekracja zakonna*, Formacja Zakonna 1 (1997) 2154.

charyzmatu własnego instytutu, przestają się oni pozytywnie różnić od osób świeckich. Można wówczas mówić o utracie tożsamości osób konsekrowanych³⁴.

Istotnym problemem Kościoła w Polsce – jak wynika z uchwał Synodu – jest także zagubienie przez osoby konsekrowane zrozumienia tożsamości własnych instytutów³⁵. Świadomość tożsamości instytutów w naszym kraju została zachwiana w ostatnich dziesięcioleciach m.in. na skutek polityki prowadzonej przez władze komunistyczne. Wiele instytutów pozbawiono możliwości prowadzenia dzieł zgodnych z ich charyzmatem poprzez zamknięcie szkół, przedszkoli, burs, domów dziecka, domów starców, szpitali etc.³⁶ Przełożeni zmuszeni do poszukiwania innego rodzaju pracy dla członków instytutów, inicjowali często działalność odbiegającą od pierwotnego charyzmatu. Fakt ten pociągnął za sobą konieczność przygotowania zakonników adekwatnie do prowadzenia nowych dzieł. Zmienił się tym samym kierunek formacji młodych członków instytutów. Większość instytutów musiała na jakiś czas w mniejszym lub większym stopniu odejść od działalności zamierzonej przez założycieli. Przemiany polityczno-społeczne ostatniego dziesięciolecia umożliwiły powrót do realizacji pierwotnego charyzmatu instytutów, a tym samym budowania duchowości i tożsamości na charyzmacie założycieli. Tożsamość tę – zgodnie z soborowym hasłem powrotu do źródeł – trzeba na nowo odkryć, zwerbalizować i wyrazić w prowadzonych dziełach³⁷.

W tym miejscu można dodać, uzupełniając niejako dokument Synodu, że tożsamości instytutu powinno się szukać w charyzmacie przekazanym przez założyciela, który już przy zakładaniu instytutu określił sposób życia w nim i wykonywania specyficznego zadania. Wielowiekowa realizacja charyzmatu od momentu powstania instytutu ukształtowała jego duchowe dziedzictwo strzeżone i zachowy-

---

³⁴ R. F o r y c k i, *Życie konsekrowane w Polsce w ostatnich dziesięcioleciach – blaski i cienie*, *Via Consecrata* 21/22 (2000) 32; L. G u c c i n i (tłum. W. Michalczyk), *Powrót do fundamentów*, *Via Consecrata* 11 (2001) 16; Por. J. G o g o l a, *Ogólne wprowadzenie do formacji zakonnej*, *Formacja Zakonna* 1 (1997) 2 46; T. G ó r s k a, *Formacja stała: znaczenie i zagrożenia przed nią stojące*, *Życie Konsekrowane* 41 (2003) 48-49.

³⁵ *Kapłaństwo i życie konsekrowane*, n. 94.

³⁶ *Kapłaństwo i życie konsekrowane*, n. 28-32; R. F o r y c k i, *Życie konsekrowane w Polsce*, *Via Consecrata* 21/22 (2000) 27.

³⁷ PC, n. 2; E. M a r t i n e z S o m a l o, *Życie konsekrowane dziś*, *Via Consecrata* 21/22 (2000) 53.

wane w nim z pokolenia na pokolenie³⁸. Dziedzictwo to tworzą myśl i zamiary założyciela dotyczące celu instytutu, jego natury, charakteru i ducha oraz zdrowych tradycji. To ono powinno stanowić źródło dla odkrywania na nowo tożsamości instytutu³⁹.

W uchwałach II Polskiego Synodu Plenarnego wskazuje się w sposób ogólny na niektóre aspekty tożsamości życia konsekrowanego, wymieniając jednocześnie kilka form realizacji rad ewangelicznych w Kościele – tych najmniej zrozumiałych w swej *miłości* dla współczesnego świata – takich jak klasztory mnisze i instytuty braci zakonnych. Synod zwraca także uwagę na instytuty świeckie i stowarzyszenia życia apostołskiego⁴⁰, pomija natomiast instytuty zakonne jako najbardziej powszechną i znaną formę poświęcenia życia Bogu.

1.1. Tożsamość mniszek i mnichów

Synod w nawiązaniu do adhortacji apostołskiej *Vita consecrata*⁴¹, a w szczególności do instrukcji o życiu kontemplacyjnym i klauzurze mniszek *Verbi sponsa*, wydanej w roku zakończenia II Polskiego Synodu Plenarnego⁴², zwraca uwagę na ciągłą aktualność życia klauzурowego prowadzonego w klasztorach mnichów i mniszek⁴³.

³⁸ PC, n. 2b; E. M a r t i n e z S o m a l o, *Życie konsekrowane dziś*, Via Consecrata 21/22 (2000) 53.

³⁹ PC, n. 2b; KPK/1983 kan. 578; Por. B. S z e w c z u l, *Troska Kościoła o zachowanie patrimonium przez instytuty życia konsekrowanego na podstawie dokumentów kościelnych z lat 1917-1996*, Warszawa 2002, s. 67-200.

⁴⁰ *Kapłaństwo i życie konsekrowane*, n. 16, 18. Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 roku wymienia następujące formy życia konsekrowanego: instytuty zakonne (kan. 607), instytuty świeckie (kan. 710), stowarzyszenia życia apostołskiego (kan. 731), życie pustelnicze (kan. 603) i stan dziewic (kan. 604). W adhortacji apostołskiej *Vita consecrata* wspomina się dodatkowo o konsekracji wdów i wdowców (n. 7).

⁴¹ J a n P a w e ł II, Adh. posyn. *Vita consecrata*, n. 59.

⁴² Congregatio pro Institutis Vitae Consecratae et Societatibus Vitae Apostolicae, *«Verbi sponsa». Instructio de vita contemplativa deque monialium clausura*, 13.05.1999, Civitate Vaticana 1999, tekst polski: Kongregacja Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostołskiego, *Instrukcja o życiu kontemplacyjnym i klauzurze mniszek «Verbi sponsa»*, Poznań 1999 (odtąd: *Verbi sponsa*)

⁴³ Ścisłjsza klauzura zachowywana jest w klasztorach nastawionych na życie kontemplacyjne. W przypadku klasztorów mniszek wyróżnia się klasztory ukierunkowane całkowicie na życie kontemplacyjne z tzw. klauzurą *papieską* normowaną przez Stolicę Apostołską i klasztory mniszek zachowujące wprawdzie życie kontemplacyjne, lecz łączące je z podejmowaniem pewnych dzieł apostołskich lub charytatywnych. Te ostatnie klasztory nie podlegają ścisłej klauzurze papieskiej, lecz określają w swoich konstytucjach klauzurę odpowiadającą ich naturze. Por. PC, n. 7; P a w e ł VI, Motu proprio

Wyróżnienie w uchwałach synodalnych tego rodzaju konsekracji Bogu, służy podkreśleniu faktu, że życie klauzurowe nadal jest znakiem miłości Bożej wyrażonej językiem naszych czasów⁴⁴. Tym samym stwierdza się, że klauzura, wbrew panującej dziś często opinii o jej anachroniczności i bezużyteczności⁴⁵, w sposób szczególnie sprzyja przeżywaniu rad ewangelicznych, w tym głównie ubóstwa. Synod dostrzega tożsamość mnichów i mniszek klauzurowych zasadniczo w zachowywaniu surowej klauzury. Wskazuje na fakt, że zamknięta przestrzeń – środowisko życia mniszego – jest konsekwencją radykalnego praktykowania przez mnichów rady ubóstwa. Ewangeliczne ubóstwo w tego rodzaju życiu polega nie tylko na wyrzeczeniu się rzeczy, ale również *przestrzeni*, na dobrowolnej zgodzie na ograniczenie kontaktów zewnętrznych i rezygnacji z wielu innych dóbr stworzonych dostępnych dla osób konsekrowanych nie żyjących w klauzurze⁴⁶. Zamknięty dziedziniec i samotna cela bardzo sprzyjają intensywnemu życiu modlitwy i ciągłemu trwaniu w łączności z Bogiem, co stanowi kolejny specyficzny rys życia klauzurowego, wymieniany w uchwałach synodalnych, i składa się na jego tożsamość⁴⁷.

Ecclesiae Sanctae (odtąd: ES), AAS 58 (1966) 757-787, tekst polski w: Tenże, *Charyzmat życia zakonnego. Przemówienia i dokumenty*, opr. A. Zuchowski, T. Sułowska, Poznań-Warszawa 1974, s. 216-225, n. 31-32; KPK/1983 kan. 667; *Verbi spona*, n. 12, 14-21.

⁴⁴ KKK, 926; *Kapłaństwo i życie konsekrowane...*, n. 18; C. P i c c a r d o (tłum. M. Bogusławska), *Życie kontemplacyjne dzisiaj*, *Życie Konsekrowane* 5 (1995) 20-24.

⁴⁵ B. De O l i v e r a, *Quaerere Deum*, w: *Monachesimo, laicità e vita religiosa* (a cura di G. Brunelli), Bologna 1995, s. 180; Przemówienie Pawła VI do księży i przeorysz benedyktyńskich klasztorów we Włoszech, 28.10.1966, tekst polski w: P a w e ł VI, *Charyzmat życia zakonnego...*, s. 123; „Ale czyż nie dotarła do was opinia określająca wasze powołanie jako anachroniczne, nieludzkie, niemożliwe, jednostronne?”; Por. G i o v a n n a della C r o c e, *La nuova istruzione sulla vita contemplativa*, *Vita Religiosa* 5 (1969) 498; J a n P a w e ł II, *List apostolski do wszystkich osób konsekrowanych we wspólnotach zakonných oraz instytucjach świeckich z okazji Roku Maryjnego «Ad omnes personas consecratos»* (22 V 1988), tekst polski w: K. Wójtowicz (red.), *Życie konsekrowane w dokumentach Kościoła*, Kraków 2003, s. 356, n. 1000; J. P r o u, (e le monache della Congregazione di Solesmes, O. S. B.), *La clausura delle monache, prospettive della vita religiosa*, Città del Vaticano 1998, s. 8; I. G ó m e z, *Clausura*, w: *Dizionario Teologico Della Vita Consacrata* (odtąd: DTVC), Milano 1994, s. 301; F. B o g d a n, *Geneza i rozwój klauzury zakonnej. Studium prawnohistoryczne*, Poznań 1954, s. XV; L. C h o u p i n, *Istota i obowiązki stanu zakonnego*, Kraków 1930, s. 292, 294.

⁴⁶ J a n P a w e ł II, Adh. posyn. *Vita consecrata*, n. 59; *Verbi spona*, n. 3; *Kapłaństwo i życie konsekrowane*, n. 18.

⁴⁷ *Verbi spona*, n. 3.

1.2. Tożsamość braci zakonnych

Innym rodzajem życia konsekrowanego, mało zrozumiałym dla współczesnego świata, jest posługa braci zakonnych⁴⁸. Ich powołanie obecnie uważane jest często za niepełne ze względu na brak święceń kapłańskich i sprowadzane do powołania zakonnego drugiej kategorii⁴⁹. Często utrzymuje się, że brat to zakonnik, któremu nie udało się zostać księdzem, zapomina się natomiast, że w swych początkach życie zakonne było laickie, a dopiero później uległo klerykalizacji, gdyż kapłani pojawili się dla potrzeb swych wspólnot zakonnych⁵⁰.

W uchwałach II Polskiego Synodu Plenarnego braci zakonnych nie różnicuje się na tych, którzy przynależą do instytutów laickich oraz będących członkami kleryckich instytutów zakonnych⁵¹. W opisie tożsamości właściwej braciom zakonnym traktuje się ich łącznie. Na specyfikę braci – oprócz wymienionych wyżej elementów tożsamości charakterystycznych dla wszystkich osób konsekrowanych – składa się swoisty sposób uczestnictwa w misji głoszenia

⁴⁸ *Kapłaństwo i życie konsekrowane*, n. 18.

⁴⁹ F. I g l e s i a s, *I religiosi fratelli laici*, w: AA. VV. Il Sinodo dei Vescovi sulla Vita Consecrata, Roma 1994, s. 94.

⁵⁰ Synod Biskupów, *Życie konsekrowane i jego posłannictwo w Kościele i świecie. Instrumentum laboris*, Watykan 1994, n. 32; Konferencja Wyższych Przełożonych Zakonów Męskich, Konferencja Wyższych Przełożonych Żeńskich Zgromadzeń Zakonnych, *Idziemy naprzód z nadzieją. Życie konsekrowane w Polsce na początku nowego tysiąclecia* (odtąd: INZN), Kraków 2003; S. R. R y b i c k i, *Osobowość brata zakonnego*, *Życie Konsekrowane* 2 (1993/1994) 64.

⁵¹ KPK/1983 kan. 588: „§ 1. Stan życia konsekrowanego nie jest ze swej natury ani klerycki, ani laicki. § 2. Instytut nazywa się kleryckim wtedy, gdy z racji celu, czyli zamierzenia założyciela, ewentualnie na podstawie prawomocnej tradycji, pozostaje pod zarządem duchownych, podejmuje wykonywanie święceń i jako taki jest uznawany przez władzę kościelną. § 3. Natomiast instytut nazywa się laicki wtedy, gdy został uznany za taki przez władzę kościelną, na mocy jego natury, charakteru i celu ma właściwe sobie zadanie, określone przez założyciela czy prawnie ustaloną tradycję, nie zawierającą w sobie wykonywania święceń”.

Por. J a n P a w e ł II, Adh. posyn. *Vita consecrata*, n. 60. W 1994 roku podczas IX Zgromadzenia zwyczajnego Synodu Biskupów poświęconego życiu zakonnemu i jego posłannictwie w Kościele i świecie zauważono, że określenie *instytuty laickie* nie wyraża adekwatnie natury powołania jego członków, ponieważ wykonują oni wprawdzie posługi właściwe dla wiernych świeckich, ale w przeciwieństwie do tych ostatnich angażują w swoją pracę właściwą im tożsamość osób konsekrowanych, polegającą głównie na ciągłym składaniu Chrystusowi i Kościołowi całkowitego daru z siebie. Dlatego też ojcowie synodálni w celu uniknięcia mylnego skojarzenia słowa *laickie* ze świecką naturą laikatu zaproponowali nową nazwę: *instytuty braci zakonnych*.

Ewangelii poprzez wypełnianie różnego rodzaju posług wewnątrz wspólnot zakonnych oraz poza nimi⁵². Na tożsamość braci składa się również sposób przeżywania bogatej duchowości zawartej w słowie *brat*⁵³, ponieważ zakonnicy ci są powołani do bycia braćmi Jezusa w głębokiej łączności z Nim, a także do braterstwa z każdym człowiekiem, zwłaszcza tym najmniejszym i najbardziej potrzebującym: ubogim, ciężko pracującym, opuszczonym, grzeszącym, zrozpaczonym⁵⁴.

Odczuwanie własnej tożsamości przez braci zakonnych i dawanie o niej świadectwa w codziennym życiu – niezależnie od rodzaju wykonywanej pracy – a przy tym właściwe dla osób konsekrowanych wyrażanie ducha całkowitego daru z siebie przypomina zarówno wiernym świeckim, jak i kapłanom o podstawowym wymiarze braterstwa w Chrystusie, wyrażającego się w słowach: „wy wszyscy braćmi jesteście”⁵⁵.

1.3. Tożsamość instytutów świeckich

Jedną z najnowszych form życia konsekrowanego, odpowiadającą potrzebom Kościoła w pełnieniu jego misji w świecie, są instytuty świeckie uznane formalnie za jedną z form życia konsekrowanego na mocy konstytucji apostolskiej *Provida Mater Ecclesia* wydanej przez papieża Piusa XII w dniu 2 lutego 1947 roku⁵⁶. II Polski Synod Plenarny, odnosząc się do nich, powtarza literalnie treści zawarte w adhortacji apostolskiej Jana Pawła II *Vita consecrata*. Uka-

⁵² Synod Biskupów, *Życie konsekrowane i jego posłannictwo w Kościele i świecie. Instrumentum laboris* (odtąd IL), Watykan 1994, n. 32; J a n P a w e ł II, Adh. posyn. *Vita consecrata*, n. 60; *Kapłaństwo i życie konsekrowane*, n. 18; Por. L. P a w ł a k, *Brat-mnich*, *Vita Consecrata* 51 (2002) 28-33.

⁵³ J a n P a w e ł II, Adh. posyn. *Vita consecrata*, n. 60; J a n P a w e ł II, *Przemówienie na audiencji generalnej (22 lutego 1995)*, w: *L'Osservatore Romano*, wyd. polskie, nr 5/1995, s. 32.

⁵⁴ Por. S. R. R y b i c k i, *Osobowość brata zakonnego*, *Życie Konsekrowane* 2 (1993/1994) 66; J a n P a w e ł II, *Życie konsekrowane braci zakonnych*, s. 92.

⁵⁵ Mt 23, 8; J a n P a w e ł II, Adh. posyn. *Vita consecrata*, n. 60; Szerzej nt. tożsamości braci zakonnych: M. M i d a l i, *Identità dei religiosi laici negli Istituti clericali. Puntualizzazioni teologico pastorali*, *Vita Consecrata* 21 (1985) 736-839; A. Z a k r ę t a, *La formazione permanente dei religiosi. Studio giuridico-teologico*, Roma 1998, s. 77-81.

⁵⁶ P i u s XII, *Constitutio apostolica, Provida Mater Ecclesia*, AAS 39 (1947) 114-124, tekst polski w: Święta Kongregacja dla Zakonów i Instytutów Świeckich, *Instytuty świeckie w wypowiedziach Magisterium Kościoła*, Roma 1975, s. 13-30 (odtąd: P i u s XII, *Konst. Provida Mater Ecclesia*).

zując tożsamość charyzmatyczną instytutów świeckich, Synod zwraca uwagę na specyficzny dla ich członków sposób przeżywania swej konsekracji Bogu w świecie (*in saeculo*) wskutek zobowiązania się do podjęcia rad ewangelicznych poprzez określone w konstytucjach święte więzy⁵⁷. Tak więc połączenie świeckości i konsekracji stanowi o oryginalności tych instytutów i składa się na tożsamość ich członków⁵⁸.

Właściwa dla członków instytutów świeckich konsekracja świecka – podobnie jak zakonna – sięga korzeniami głęboko w konsekrację chrztu ale pełniej ją wyraża. Nie posiada ona *zewnętrznych oznak* właściwych dla konsekracji zakonnej, takich jak śluby publiczne, zorganizowane życie wspólne, strój zakonny oraz klauzura⁵⁹. Mimo tej odmienności członkowie instytutów świeckich są *świeckimi konsekrowanymi*. Dzięki konsekracji mogą oni oddawać się sprawom tego świata, przechodząc przez niego w duchu ewangelicznych błogosławieństw. Sprawia ona również, że prowadzą nowy sposób życia (*vita consecrata*), ponieważ z jednej strony nie oddalają się od tego świata jak zakonnicy poprzez klauzurę i habit, z drugiej jednak zachowują wobec niego pewien dystans⁶⁰. Tę konsekrację wierni w instytutach świeckich realizują przede wszystkim przez działalność apostołską, która polega na przepajaniu świata duchem ewangelicznym⁶¹.

Świeckość instytutów świeckich powinno się rozpatrywać w kontekście roli Kościoła w świecie. Ta ostatnia została wyjaśniona

⁵⁷ KPK/1983 kan. 710-712; KKK n. 928-929; J a n P a w e ł II, Adh. posyn. *Vita consecrata*, n. 10; *Kapłaństwo i życie konsekrowane*, n. 19.

⁵⁸ J. Ś w i e r z y Ń s k a, *Świeccy konsekrowani – Instytuty świeckie*, *Życie Konsekrowane* 8 (1995) 6-15.

⁵⁹ Por. PC, n. 5; P a u l u s VI, Allocutione *Ancora una volta*, 20.09.1972, AAS 64 (1972) 615-620, tekst polski w: Święta Kongregacja dla Zakonów i Instytutów Świeckich, *Instytuty świeckie w wypowiedziach Magisterium Kościoła*, Roma 1975, s. 71-72 (wstęp) (odtąd: P a w e ł VI, Przemówienie *Ancora una volta*).

⁶⁰ Por. P i u s XII, Motu proprio *Primo feliciter*, 12.03.1948, AAS 40 (1948) 283-286, tekst polski w: Święta Kongregacja dla Zakonów i Instytutów Świeckich, *Instytuty świeckie w wypowiedziach Magisterium Kościoła*, Roma 1975, s. 33-34 (wstęp); I. A n t o n i u t t i, *Prolusione al Convegno Internazionale degli Istituti Secolari*, s. 39; F. M a r l o t, *Per una tipologia della secolarità*, *Vita Consacrata* 9 (1973) 320; F. M a r l o t, *La consacrazione negli Istituti secolari*, *Vita Consacrata* 8 (1972) 754-762; F. S e b a s t i a n, *La secolarità consacrata*, *Vita Consacrata* 8 (1972) 374-375.

⁶¹ Por. P i u s XII, P i u s XII, Konst. *Provida Mater Ecclesia* art. I; KPK/1983 kan. 713; G. L a z z a t i, *Pluralismo apostolico degli Istituti Secolari*, *Vita Consacrata* 7 (1971) 453-455; PC, n. 11; IL 33.

w konstytucji duszpasterskiej o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes*, gdzie stwierdza się, iż świecki charakter Kościoła polega na tym, że kroczy on z całym rodzajem ludzkim, stanowiąc jakby jego duszę, i doświadcza tego samego ziemskiego losu, co świat⁶². Członkowie instytutów świeckich, podobnie jak pozostali laicy, powinni szukać Królestwa Bożego, zajmując się sprawami świeckimi i kierując nimi według myśli Bożej⁶³. Dzięki połączeniu konsekracji ze świeckością członkowie instytutów świeckich realizują swą tożsamość w zwyczajnym życiu zawodowym, kulturalnym, społecznym i politycznym, przemieniając swe środowisko od wewnątrz i stając się w nim zaczynem dla uświęcania świata⁶⁴. Stąd w zależności od kraju, regionu lub określonego środowiska pracy członków instytutów świeckich ich świeckość konsekrowana – jako kształtowanie rzeczywistości doczesnej w sposób zgodny ze świeckim stylem życia – przyjmuje odmienny kształt, dostosowany do specyficznej obecności Kościoła w danej grupie społecznej⁶⁵.

1.4. Tożsamość stowarzyszeń życia apostołskiego

Tożsamość odmienną od instytutów zakonnych i świeckich mają stowarzyszenia życia apostołskiego, o których Synod czyni

⁶² Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes* (odtąd: GS), w: Sobór Watykański II, konstytucje, dekrety, deklaracje. Tekst polski. Nowe tłumaczenie, Poznań 2002, s. 555, n. 40; Por. *Convegno internazionale degli istituti secolari. Sintesi dei lavori del gruppo sacerdotale di lingua italiana*, Vita Consacrata 7 (1971) 548; F. M a r l o t, *Per una tipologia della secolarità*, s. 307.

⁶³ LG 31; Por. G. L a z z a t i, *Consacrazione e secolarità*, Vita Consacrata 7 (1971) 295-297; P. G. M a r c u z z i, *Gli Istituti Religiosi. Il governo degli Istituti religiosi*, w: *Gli istituti religiosi nel nuovo codice di diritto canonico*, Quaderni di Vita Consacrata 8, Milano 1984, s. 115; E. P i r o n i o, *Identità, attualità e missione degli Istituti Secolari*. Testi scelti a cura di A. Oberti, Milano 1985, s. 15, 35; J. B e y e r, *Gli Istituti Secolari, oggi*, Vita Consacrata 11 (1975) 387-388, pkt. 3; F. S e b a s t i a n, *La secolarità consacrata*, s. 377.

⁶⁴ LG, n. 31; J a n P a w e ł II, Adh. posyn. *Vita Consacrata*, n. 10, 32; Dokument: *Kapłaństwo i życie konsekrowane...*, n. 19; P a w e ł VI, Przemówienie *Ancora una volta* (wstęp); KPK/1983 kan. 713.

⁶⁵ P. S c h i n e t t i, *Secolarità consacrata. Riflessioni teologico – pastorali*, Vita Consacrata 13 (1977) 301: „Così la Secolarità consacrata, p. e. delle Isole Filippine, non può essere quella del Giappone o della Cina, dell'Italia o Francia o Spagna, dell'America Latina o del nord. Così, nell'ambito di una stessa nazione, la Secolarità consacrata del nord avrà particolarità di espressione diverse da quella del sud... E nessuno potrà o dovrà meravigliarsi o allarmarsi vedendo applicazioni diverse della stessa ed unica Secolarità consacrata nella vita o nell'azione; così nel piccolo Gruppo, così nell'intero Istituto, così tra Istituto e Istituto”.

wzmiankę w swych uchwałach. Specyfiki tej formy życia konsekrowanego upatruje w realizacji celu apostołskiego lub misyjnego. Członkowie tych stowarzyszeń w odróżnieniu od członków instytutów zakonnych nie składają ślubów zakonnych, ale mogą zobowiązywać się do praktykowania rad ewangelicznych przez jakieś inne więzy określone w konstytucjach. Natomiast od instytutów świeckich różni je prowadzenie życia braterskiego we wspólnocie, zgodnie z ich własnym sposobem życia⁶⁶. W zasadzie więc tożsamość członków stowarzyszeń apostołskich wyraża się w dążeniu do doskonałości ewangelicznej w realizacji celu apostołskiego, zwłaszcza na polu działalności charytatywnej, lub misyjnego szerzenia Ewangelii⁶⁷.

2. Potrzeba głębokiego życia duchowego

Według uchwał II Polskiego Synodu Plenarnego kolejnym istotnym zadaniem osób konsekrowanych w Polsce – wymienianym tuż po konieczności odkrycia przez nie własnej tożsamości – jest troska o głębokie życie duchowe. Zgodnie z treścią adhortacji apostołskiej *Vita consecrata*, do której Synod wciąż nawiązuje, życie duchowe to droga po której Duch Święty prowadzi osobę konsekrowaną, wspierając ją w ciągłym upodabnianiu się do Chrystusa⁶⁸. Innymi słowy jest to droga większej wierności w naśladowaniu Chrystusa, pełnej komunii miłości i służby dla dobra Kościoła⁶⁹.

W adhortacji czytamy, że tylko „wysoki poziom duchowy życia konsekrowanego może wstrząsnąć świadomością ludzi naszych czasów”⁷⁰. Jedynie radykalizm życia osób konsekrowanych jest dziś w stanie spełnić oczekiwania wiernych świeckich spragnionych wartości absolutnych i szukających porwijącego świadectwa. Od wysokiego poziomu życia duchowego w instytutach zależy owocność ich działalności apostołskiej, misyjnej, skuteczność pracy wśród ubogich oraz zdolność budzenia nowych powołań⁷¹. Dlatego też instytuty powinny dokładać wszelkich starań, aby prowadzić głębokie

---

⁶⁶ KPK/1983 kan. 731; KKK n. 930; J a n P a w e ł II, Adh. posyn. *Vita consecrata*, n. 11; *Kapłaństwo i życie konsekrowane*, n. 20.

⁶⁷ J a n P a w e ł II, Adh. posyn. *Vita consecrata*, n. 11.

⁶⁸ J a n P a w e ł II, Adh. posyn. *Vita consecrata*, n. 93.

⁶⁹ Tamże.

⁷⁰ Tamże.

⁷¹ Tamże.

życie duchowe zarówno na płaszczyźnie osobistej, jak i wspólnotowej, tak aby cały instytut i poszczególne jego wspólnoty stały się prawdziwymi szkołami Błogosławieństw Ewangelicznych⁷².

W prowadzeniu życia duchowego – jak wynika z dokumentu synodalnego – osoby konsekrowane powinny uwzględniać prymat konsekracji i profesji rad ewangelicznych.

2.1. Prymat konsekracji

Życie konsekracją to według omawianego dokumentu synodalnego zasadniczy element duchowości osób konsekrowanych. Życie własną konsekracją oznacza iść za Chrystusem węższą drogą i wierniej Go naśladować, a także wyraźniej ukazywać Jego wyniszczenie, Jego drogę miłości aż po śmierć krzyżową. Wyrażając w ten sposób swe poświęcenie się Chrystusowi, konsekrowani są głębiej obecni w sercu Chrystusa dla ludzi sobie współczesnych. Przykładem swego życia oddanego Bogu pobudzają do gorliwości innych wiernych i ukazują, że świat nie może się przemieniać i ofiarowywać bez ducha Błogosławieństw⁷³.

2.2. Zachowanie rad ewangelicznych

Poprzez praktykę trzech rad ewangelicznych osoby konsekrowane starają się odtworzyć w sobie formę życia, jaką przyjął Jezus Chrystus, przyszedłszy na świat⁷⁴.

Podjęcie ewangelicznej rady czystości jest odbiciem *nieskończonej miłości*, która łączy Osoby Trójcy Świętej, miłości, której Chrystus dał świadectwo, składając ofiarę z własnego życia na krzyżu. Odpowiedzią osób konsekrowanych na tę całkowitą miłość Boga jest zobowiązanie się do doskonałego zachowania dziewictwa, czyli całkowitej miłości do Boga i ludzi. Wierność przyjętemu zobowiązaniu zachowania czystości jest wyrazem oddania się Bogu niepodzielnym sercem⁷⁵.

---

⁷² *Kapłaństwo i życie konsekrowane*, n. 21; J a n P a w e ł II, Adh. posyn. *Vita consecrata*, n. 93.

⁷³ *Kapłaństwo i życie konsekrowane*, n. 21; LG, n. 44; PC, n. 5; KPK/1983 kan. 573 §2; KKK n. 931: „Zadaniem składających profesję rad ewangelicznych jest przede wszystkim życie swoją konsekracją”, n. 932.

⁷⁴ LG, n. 44;

⁷⁵ *Kapłaństwo i życie konsekrowane*, n. 22; PC, n. 12; KPK/1983 kan. 599; J a n P a w e ł II, Adh. posyn. *Vita consecrata*, n. 21.

Naśladowanie Chrystusa ubogiego – otrzymującego wszystko od Ojca i wszystko Mu z miłością oddającego – osoby konsekrowane podejmują poprzez ewangeliczną radę ubóstwa, która stanowi nieodłączny element ich tożsamości. W ten sposób ukazują, że Bóg jest ich jedynym, prawdziwym bogactwem, oraz składają całkowity dar z siebie, tak jak Chrystus, który „będąc bogaty [...] stał się ubogi” (2 Kor 8, 9)⁷⁶.

Ewangeliczne posłuszeństwo praktykowane na wzór Chrystusa włącza osoby konsekrowane w tajemnicę synowskiej uległości Chrystusa wobec Ojca. Pomaga ono w upodobnieniu się do Chrystusa, który miał upodobanie jedynie w pełnieniu woli Ojca. Posłuszeństwo Jezusa Ojcu ukazywało piękno synowskiej uległości⁷⁷.

3. Wartość życia braterskiego

Podczas obrad II Polskiego Synodu Plenarnego zwrócono uwagę na zadania osób konsekrowanych wpływające z życia braterskiego⁷⁸, tak charakterystycznego dla instytutów zakonnych⁷⁹, świeckich i stowarzyszeń życia apostołskiego⁸⁰. Przypomniano, że życie braterskie osób konsekrowanych jest znakiem wspólnoty, która powstała niegdyś przy Chrystusie z wielkiej liczby Jego wyznawców, a następnie po Wniebowstąpieniu zgromadziła się wokół Apostołów dla wielbienia Boga i doświadczenia *komunii*. Ci spośród nich, którzy połączyli się we wspólnoty osób konsekrowanych – nie zrodzone z motywów ludzkich, „nie z woli ciała ani z krwi”, lecz „z Bo-

⁷⁶ *Kapłaństwo i życie konsekrowane*, n. 22; PC, n. 13; KPK/1983 kan. 600; J a n P a w e ł II, Adh. posyn. *Vita consecrata*, n. 21; J. G o g o ł a, *Uboństwo konsekrowane: teologia i praktyka*, Formacja Zakonna 4 (1998) 52-56; A. Iglesias Rodriguez (tłum. M. Bogusławska), *Formować się „w” ubóstwie i „dla” ubóstwa*, Życie Konsekrowane 4 (1994) 32-35.

⁷⁷ *Kapłaństwo i życie konsekrowane*, n. 22; PC, n. 14; KPK/1983 kan. 601; J a n P a w e ł II, Adh. posyn. *Vita consecrata*, n. 21

⁷⁸ *Kapłaństwo i życie konsekrowane*, n. 23-25.

⁷⁹ Członkowie instytutów zakonnych prowadzą braterskie współżycie we wspólnocie (życie wspólne): KPK/1983 kan. 607 §2. Charakter życia wspólnego określają bliżej kann. 608 i 665.

⁸⁰ KPK/1983 kan. 602. Adhortacja posynodalna *Vita consecrata* n. 42 zagadnienie życia braterskiego traktuje znacznie szerzej i dodaje, że wymiar braterskiej wspólnoty jest właściwy także indywidualnym formom życia konsekrowanego, gdyż również pustelnicy pogrążający się w samotności nie wyłamują się z kościelnej komunii, ale służą jej swym charyzmatem kontemplacyjnym. Podobnie dziewice konsekrowane, wdowy i wdowcy konsekrowani żyjący w świecie wiążą się w szczególny sposób z Kościołem partykularnym i powszechnym; Por. J. Kałowski, *Życie braterskie we wspólnocie*, Warszawa 1999, s. 175-176.

ga” – są nadal żywym znakiem prymatu miłości Chrystusa, która gromadziła Jego uczniów⁸¹. Członkowie pierwszych wspólnot zakonnych czuli się kontynuatorami tych, którzy szli za Jezusem⁸². Także i dzisiaj wierni świeccy oczekują od osób konsekrowanych, aby na mocy swego powołania były mistrzami i ekspertami *duchowości komunii kościelnej*⁸³, czyli takiego kształtowania własnego sposobu myślenia, mówienia i działania, który pozwoliłby Kościołowi stać się „wyrzistym znakiem nadziei na zjednoczenie ludzkości w komunii Osób Przenajświętszej Trójcy”⁸⁴. Życie braterskie osób konsekrowanych, *życie duchowością komunii* zobowiązuje je do ukształtowania w sobie postawy wzajemnej miłości, ofiarnej służby, umiejętności akceptacji bliźniego, przebaczenia mu oraz gotowości do oddania wspólnocie wszystkiego co się posiada tj. dóbr materialnych, doświadczeń duchowych, talentów, pomysłów, dążeń apostołskich i czynów miłosierdzia⁸⁵. Prowadzenie życia braterskiego ukazuje w Kościele, że uczestniczenie w komunii trynitarniej przyczynia się do zmiany relacji ludzkich i tworzy nowy typ solidarności międzyludzkiej⁸⁶.

Synod podkreślił ogromne znaczenie wspólnoty – w przeciwieństwie do życia samotnego – dla przyjęcia i zachowania darów udzielanych przez Ducha Świętego⁸⁷. W nawiązaniu do myśli św. Bazylego Wielkiego, który doskonalił początki życia wspólnego we wspólnotach mniszych przez siebie założonych przypomniano, że jednostka nie jest zdolna do przyjęcia wszystkich darów Ducha, gdyż są one udzielane

---

⁸¹ J 1, 13; Kongregacja Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostołskiego, Instrukcja: *Życie braterskie we wspólnocie «Congregavit nos in unum Christi amor»* (02.02.1994), n. 1, (odtąd: *Congregavit nos*), tekst polski w: K. Wójtowicz (red.), *Życie konsekrowane w dokumentach Kościoła*, Kraków 2003, s. 500.

⁸² Pierwsze wspólnoty monastyczne wzorowały się na wspólnocie uczniów idących za Chrystusem i na wspólnocie Kościoła w Jerozolimie, zakładając komunie dóbr materialnych i duchowych. Por. *Congregavit nos*, n. 10.

⁸³ *Kapłaństwo i życie konsekrowane*, n. 23; Kongregacja Wychowania Katolickiego, *Osoby konsekrowane i ich misja w szkole* (28.10.2002), Poznań 2003, n. 15-17.

⁸⁴ *Kapłaństwo i życie konsekrowane*, n. 23; P. Spiller, *Formacja do życia wspólnego*, *Formacja Zakonna* 1 (1997)² 97-98; M. Z a w a d a, *Teologia wspólnoty zakonnej*, *Formacja Zakonna* 7 (2002) 19-22.

⁸⁵ *Kapłaństwo i życie konsekrowane*, n. 23; J a n P a w e ł II, *Ađh. posyn. Vita consecrata*, n. 21; B. W. Z u b e r t, *Sens i zadania wspólnoty zakonnej*, *Życie Konsekrowane* 3 (1994) 6-7.

⁸⁶ Kongregacja Wychowania Katolickiego, *Osoby konsekrowane i ich misja w szkole* (28.10.2002), Poznań, 2003, n. 16.

⁸⁷ *Kapłaństwo i życie konsekrowane*, n. 23.

każdemu według głębi jego wiary. Natomiast w życiu wspólnym dar udzielony jednej osobie przechodzi jednocześnie na wszystkich, którzy wspólnie z nim żyją. Jednostka obdarowana otrzymuje dar nie tyle dla siebie, ile na pożytek drugich, sama natomiast korzysta z darów udzielonych innym, jak gdyby były one jej własnymi⁸⁸.

Tak praktykowane życie braterskie staje się świadectwem braterskiej *komunii*, w którym doświadcza się mistycznej obecności zmarłych Chrystusa. Ukazuje ono zarówno piękno bycia razem w Chrystusie, jak i drogi wiodące do jedności. Dodatkowo praktykowanie przez osoby konsekrowane w sposób radykalny rad ewangelicznych ukazuje ich *głęboki sens antropologiczny*. Ten rodzaj życia wydobywa godność ludzką, przemienia autentyczne ludzkie wartości i pragnienia, pomaga w odrzuceniu bałwochwalstwa siebie i swych pożądań, a ujawniając względność tego, co ludzkie, wskazuje na Boga jako na dobro absolutne. Wynika z tego, że wszyscy wierni – na miarę ich własnego powołania – zobowiązani są do życia czystego, ubogiego i posłusznego⁸⁹.

Synod Plenarny mówi również o funkcji wspólnototwórczej instytucji życia konsekrowanego, która polega na modlitwie ich członków o jedność rodziny ludzkiej, podejmowaniu wysiłków edukacyjnych, zaangażowaniu na rzecz słabych, bezdomnych i najuboższych oraz na uwrażliwianiu instytucji publicznych i prywatnych na potrzebę sprawiedliwości i solidarności społecznej⁹⁰.

4. Troska o nowe powołania do życia konsekrowanego

II Polski Synod Plenarny wśród ważnych zadań osób konsekrowanych, wyróżnił konieczność troski o nowe powołania. Jest to bar-

⁸⁸ Św. Bazyli Wielki, *Reguły dłuższe*, Pytanie 7, w: *Pisma ascetyczne (t. 2). Źródła monastyczne*, (red. M. Starowieyski), Kraków 1995, t. 6, s. 78: „Tak więc w życiu wspólnym moc Ducha Świętego udzielona jednemu siłą rzeczy przechodzi równocześnie na wszystkich. Kto zaś żyje samotnie, ten być może posiada któryś z darów, lecz czyni go bezużytecznym, gdyż nie robi zeń użytku, zakopawszy go w sobie samym. [...] Żyjąc natomiast we wspólnocie z innymi, ten ktoś i sam korzysta z własnego daru, i pomnaża go, dzieląc się nim z drugimi, a nadto czerpie korzyść z darów udzielonych innym, jak gdyby były one jego własnymi”; J a n P a w e ł II, Adh. posyn. *Vita consecrata*, n. 42; *Kapłaństwo i życie konsekrowane*, n. 23.

⁸⁹ *Kapłaństwo i życie konsekrowane*, n. 23; J a n P a w e ł II, Adh. posyn. *Vita consecrata*, n. 42, 87; Kongregacja Wychowania Katolickiego, *Osoby konsekrowane i ich misja w szkole*, Poznań, 2003, n. 12.

⁹⁰ *Kapłaństwo i życie konsekrowane*, n. 23.

dzo ważne zagadnienie, ponieważ w wielu regionach świata nastąpił znaczny spadek powołań i pojawiło się niebezpieczeństwo, że niektóre instytuty przestaną istnieć⁹¹. Wprawdzie Synod nie powołuje się w tym względzie na soborowy dekret *Perfectae caritatis*, ograniczając się jedynie do dokumentów posoborowych, wydanych znacznie później⁹², jednak warto zauważyć, że już w nim zobowiązano kapłanów i wychowawców do podjęcia wzmoczonych wysiłków na rzecz przysparzania powołań zakonnych⁹³. Zachęcono do częstszego informowania wiernych nt. rad ewangelicznych i wyboru stanu zakonnego. Instytutom życia konsekrowanego przyznano prawo do podawania informacji o sobie i poszukiwania kandydatów⁹⁴.

Dokument synodalny, kontynuując myśl *Vaticanum II*, wskazuje na szereg zadań, które powinny być podjęte przez całą wspólnotę chrześcijańską w Kościele w Polsce na rzecz budzenia i kształtowania nowych powołań do życia konsekrowanego⁹⁵. Dużą rolę w tym dziele wyznacza się osobom już żyjącym konsekracją, które, same krocząc za Chrystusem, mogą skuteczniej pomóc powołanym w udzieleniu pozytywnej odpowiedzi na wezwanie Ducha Świętego⁹⁶. Synod wymienia takie środki służące duszpasterstwu powołań jak: zadania rodziny, rola katechizacji, ośrodki powołań, rekolekcje dla maturzystów, *kairos* powołaniowy, formacja powołaniowa księży, kierownictwo duchowe, świadectwo życia osób konsekrowanych, oraz ruchy odnowy chrześcijańskiej. Poniżej środki te zostaną pokrótce przedstawione.

Zadanie rodziny w dziele wspierania nowych powołań polega zasadniczo na stworzeniu odpowiedniego klimatu dla rozwoju powołania i zapewnieniu wolności wyboru jednego spośród powołań chrześcijańskich. Ze względu na podstawowe znaczenie rodziny

⁹¹ J a n P a w e ł II, Adh. posyn. *Vita consecrata*, n. 63.

⁹² Por. *II Polski Synod Plenarny (1991-1999)*, Poznań 2001, s. 187 (dokumenty przypisane w przypisach 28-38).

⁹³ PC, n. 24: „Kapłani i wychowawcy chrześcijańscy powinni usilnie zabiegać o to, by przez staranne i odpowiednie wybieranie powołań przyczyniać się do wzrostu stanu zakonnego, tak by zaradzić w zupełności potrzebom Kościoła. Także i w praktyce homiletycznej należy częściej poruszać problem rad ewangelicznych i stanu życia zakonnego. Rodzice, wychowując swoje dzieci zgodnie z chrześcijańskimi obyczajami, niech kształtują i pielęgnują w ich sercach powołania zakonne”; Por. KPK /1983 kan. 233 § 1.

⁹⁴ PC, n. 24.

⁹⁵ Tamże.

⁹⁶ J a n P a w e ł II, Adh. posyn. *Vita consecrata*, n. 64.

w rozpoznawaniu i kształtowaniu powołania do kapłaństwa i życia konsekrowanego jest ona określana mianem „pierwszego seminarium”. Od rodziny nie wymaga się stawiania dzieciom bezpośrednio propozycji wyboru kapłaństwa lub życia konsekrowanego, lecz nauczania ich właściwego rozumienia ludzkiej wolności, wyrażającej się w ewangelicznym *jesli chcesz...*⁹⁷

Zasadniczą *rolę katechizacji* w dziele budzenia nowych powołań upatruje się w organizowaniu specjalnych katechez dla dzieci i młodzieży, dostosowanych do wieku uczestników, które podejmowałyby jako temat powołanie kapłańskie, zakonne, misyjne lub powołanie do instytutów świeckich. Zaleca się, aby w ramach tego rodzaju katechez przewidzieć chwilę cichej refleksji nad powołaniem, modlitwę za kapłanów oraz o nowe powołania⁹⁸.

Nieodłączną od katechizacji formą troski o powołania są *rekolekcje dla maturzystów*, które powinny być starannie przygotowane, mieć charakter prawdziwie rekolekcyjny, zapewniać możliwość kontaktu z seminarzystami i przedstawicielami instytutów życia konsekrowanego. Także prowadzący rekolekcje powinni być odpowiednio dobrani⁹⁹.

Synod podkreśla duże znaczenie *ośrodków powołań* czyli miejsc dialogu, informacji i zapoznawania się z różnymi formami powołania. Zaleca tworzenie ich w każdej diecezji i instytucji życia konsekrowanego, zwłaszcza przy niższych i wyższych seminariach duchownych, a także przy często nawiedzanych sanktuariach. Synod zauważa, że ważną rolę mają tutaj do odegrania *młodzi wobec młodych*, czyli alumni wyższych seminariów duchownych, uczniowie seminariów niższych oraz nowicjusze, nowicjuszki, junioryści odbywający formację zakonną. Oni sami stają się świadkami powołania, a ich wspólnoty formacyjne stanowią wyraźną propozycję powoła-

⁹⁷ KPK/1983 kan. 233 § 1; LG, n. 11: „W tym niejako domowym Kościele rodzice słowem i przykładem powinni być dla swoich dzieci pierwszymi zwiastunami wiary i pielęgnować właściwe każdemu z nich powołanie, ze szczególną zaś troskliwością powołanie duchowne”; Por. Deklaracja o wychowaniu chrześcijańskim *Gravissimum educationis*, w: Sobór Watykański II, konstytucje, dekryty, deklaracje. Tekst polski. Nowe tłumaczenie, Poznań 2002, s. 317-318, n. 3; S. R e g m u n t, *Duszpasterstwo powołań w Polsce na progu trzeciego tysiąclecia*, *Via Consecrata* 11 (2001) 25-26; J. F ł a g a, *Formacja osób konsekrowanych według uchwał II Polskiego Synodu Plenarnego*, w: S. Tymoszy (red.), *Dzieło II Synodu Plenarnego w Polsce*, Lublin 2001, s. 110.

⁹⁸ *Kapłaństwo i życie konsekrowane*, n. 46.

⁹⁹ *Kapłaństwo i życie konsekrowane*, n. 48.

nia. Jest wskazane, aby każdy ośrodek powołań posiadał własny dom formacyjny, czyli miejsce spotkań dla ludzi młodych rozpoznających w swym życiu oznaki powołania kapłańskiego lub do życia konsekrowanego¹⁰⁰.

Szczególną sposobnością budzenia powołań, uważaną za *kairos powołaniowy*, jest Tydzień Powołań rozpoczynający się w IV Niedzielę Wielkanocną, a także obchodzony 2 lutego Dzień Życia Konsekrowanego. Czas ten ma służyć wzmożonemu przekazywaniu informacji na temat życia konsekrowanego i kapłańskiego. Także Parafialne Niedziele Powołań, prymicje, śluby zakonne i jubileusze są okazją do promocji powołań. Z kolei każdy pierwszy czwartek miesiąca winien stać się szczególnym dniem modlitwy o powołania¹⁰¹.

W związku z tym, że kapłan to najczęściej pierwsza osoba, do której zwraca się kandydat do kapłaństwa lub życia konsekrowanego, konieczne stają się odpowiednia *formacja i informacja powołaniowa księży*. Stąd w dokumencie synodalnym czytamy o potrzebie zaznajamiania duszpasterzy zarówno z samą teologią powołania, jak też możliwościami współpracy z seminariami diecezjalnymi i ośrodkami powołań. Kapłanom przypomina się jednocześnie, że nie mogą werbować młodych ludzi do życia konsekrowanego czy pomniejszać znaczenie powołania do małżeństwa i życia w rodzinie¹⁰².

Innym ważnym elementem duszpasterstwa powołaniowego jest praktykowanie *kierownictwa duchowego* wśród dzieci i młodzieży, bowiem kierownictwo duchowe pomaga rozbudzić w osobach obdarzonych łaską powołania osobistą miłość do Chrystusa, aby stać się Jego uczniem. Zachęca się, aby już w seminariach duchownych przygotowywano przyszłych kapłanów do tej posługi¹⁰³.

W trakcie obrad Synodu nie pominięto znaczenia *ruchów odnowy chrześcijańskiej oraz ruchu oazowego*, stwierdzając, że z nich najczęściej wywodzą się kandydaci do kapłaństwa i życia konsekrowanego¹⁰⁴.

Najważniejszym jednak i najskuteczniejszym środkiem budzenia powołań – jak podkreśla się w omawianym dokumencie synodal-

¹⁰⁰ *Kapłaństwo i życie konsekrowane*, n. 47.

¹⁰¹ *Kapłaństwo i życie konsekrowane*, n. 49.

¹⁰² *Kapłaństwo i życie konsekrowane*, n. 45, 50.

¹⁰³ *Kapłaństwo i życie konsekrowane*, n. 51; J a n P a w e ł II, Adh. posyn. *Vita consecrata*, n. 64.

¹⁰⁴ *Kapłaństwo i życie konsekrowane*, n. 53.

nym – jest własne *świadectwo życia osób konsekrowanych*. Ich poświęcenia, radości i entuzjazmu, braterskiej zgody oraz gorliwości w trosce o zbawienie nie da się niczym zastąpić. Stąd nadal *złotą regułą* duszpasterstwa powołań są słowa Jezusa: „Chodźcie, a zobaczycie” (J 1, 39). Radosne przyjęcie swego powołania, jego akceptacja oraz wierność powołaniu każdego dnia są koniecznym warunkiem pomocy osobom powołanym¹⁰⁵.

5. Potrzeba formacji stałej osób konsekrowanych

W dokumentach II Polskiego Synodu Plenarnego wiele miejsca poświęca się formacji w instytutach życia konsekrowanego, czyli całemu życiu zakonnika od momentu, kiedy po raz pierwszy podejmuje on poważnie myśl o życiu zakonnym, aż do jego śmierci. Większą część życia zakonnika obejmuje tzw. formacja stała, która rozpoczyna się po złożeniu profesji wieczystej. Utrwala ona formację początkową oraz sprawia, że zakonnik jest podatny na wpływy formacyjne przez całe życie¹⁰⁶. Osoba konsekrowana musi mieć świadomość, że nigdy nie jest ostatecznie uformowana i dojrzała, i że powinna uczyć się przez całe życie, pozwalając kształtować się w każdym wieku, okresie i środowisku, przez codzienne życie, własną wspólnotę, przez to, co zwykłe i nadzwyczajne, przez piękno, cierpienie i radość¹⁰⁷. Konieczność formacji ciągłej uzasadnia inicja-

¹⁰⁵ *Kapłaństwo i życie konsekrowane*, n. 52; J a n P a w e ł II, Adh. posyn. *Vita consecrata*, n. 64; S. R e g m u n t, *Duszpasterstwo powołań w Polsce na progu trzeciego tysiąclecia*, *Via Consecrata* 11 (2001) 25.

¹⁰⁶ Zasadniczo w formacji zakonnej wyróżnia się formację początkową i stałą (ciągłą, permanentną). Pierwsza obejmuje prenowicjat, nowicjat i czas formacji do ślubów wieczystych, druga natomiast to profesja wieczysta i nieustanna formacja wieku dojrzałego oraz czas przygotowywania się do ostatecznego spotkania z Bogiem. Por. Kongregacja Zakonów i Instytutów Świeckich, *Instrukcja o istotnych elementach nauczania Kościoła na temat życia konsekrowanego w zastosowaniu do instytutów oddających się pracy apostołskiej «The renewal of religious life»* (31.05.1983), tekst polski w: K. Wójtowicz (red.), *Życie konsekrowane w dokumentach Kościoła*, Kraków 2003, s. 289-315, n. 44, n. 48; J a n P a w e ł II, Adh. posyn. *Vita consecrata*, n. 69; W. K i w i o r, *Etapy formacji ze szczególnym uwzględnieniem nowicjatu*, *Prawo Kanoniczne* 35 (1992) nr 1-2, 101; J. F l a g a, *Formacja osób konsekrowanych według uchwał II Polskiego Synodu Plenarnego*, w: S. Tymosz (red.), *Dzieło II Synodu Plenarnego w Polsce*, Lublin 2001, s. 118.

¹⁰⁷ KPK/1983 kan. 661; J a n P a w e ł II, Adh. posyn. *Vita consecrata*, n. 69: „Nikt nie może zaniechać starań o własny wzrost ludzki i religijny; nikt też nie może polegać wyłącznie na sobie i samodzielnie kierować własnym życiem. Na żadnym etapie życia nie można uznać, że osiągnęło się taką pewność i gorliwość, iż nie trzeba już się szczególnie troszczyć o zachowanie wierności; nigdy też człowiek nie osiąga takiego wieku, w któ-

tywa Boga, który powołuje każdego we wszystkich momentach¹⁰⁸ życia i różnych okolicznościach, ale pójście za Nim wymaga ciągłego strzeżenia się przed skostnieniem i zeszytwnieniem duchowym¹⁰⁹. W większości dokumentów kościelnych traktujących o życiu konsekrowanym zwraca się uwagę na konieczność podjęcia w ramach formacji stałej formacji duchowej, ludzkiej, intelektualnej, apostołskiej oraz wzrastania w charyzmacie instytutu¹¹⁰.

5.1. Formacja duchowa

W ramach formacji stałej zarówno w dokumentach Stolicy Apostolskiej, jak i w omawianym dokumencie II Synodu Plenarnego w Polsce na pierwszym miejscu stawia się życie w Duchu Świętym¹¹¹. Ten rodzaj formacji powinien służyć pogłębianiu wrażliwości osób konsekrowanych na codzienne wezwania słowa Bożego i pierwotny charyzmat swego instytutu. Działanie Ducha uzdalnia do czytania i medytacji słowa Bożego, odkrycia piękna i radości sakramentu pokuty, wypracowania postawy modlitewnej, milczenia, samotności i mądrości pośród trudów życia każdego dnia. Dużą rolę w formacji duchowej winny odgrywać doroczne rekolekcje oraz inne formy odnowy duchowej stosowane w poszczególnych instytutach¹¹².

5.2. Formacja ludzka

Formacja ludzka zakonników stanowiąca zasadniczy etap formacji początkowej, zwłaszcza w nowicjacie¹¹³, pozostaje istotna również w procesie formacji permanentnej gdzie jest stawiana na dru-

---

rym może uznać, że zakończył się proces jego dojrzewania”; Por. Kongregacja Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, Instrukcja *Rozpocząć na nowo od Chrystusa. Odnowione zaangażowanie życia konsekrowanego w trzecim tysiącleciu*, (19.05.2002), Poznań 2002, n. 15.

¹⁰⁸ Congregatio pro Institutis Vitae Consecratae et Societatibus Vitae Apostolicae, Norme direttivae de institutione in religiosis institutis, *Potissimum institutionis* 02.02.1990, n. 67, tekst polski w: *Życie konsekrowane w dokumentach Kościoła*, Kraków 2003, s. 369-420 (odtąd PI).

¹⁰⁹ PI, n. 67.

¹¹⁰ *Kapłaństwo i życie konsekrowane*, n. 106; J a n P a w e ł II, Adh. posyn. *Vita consecrata*, n. 71;

¹¹¹ *Kapłaństwo i życie konsekrowane*, n. 106; J a n P a w e ł II, Adh. posyn. *Vita consecrata*, n. 71.

¹¹² *Kapłaństwo i życie konsekrowane*, n. 106; J a n P a w e ł II, Adh. posyn. *Vita consecrata*, n. 71; PI, n. 68.

¹¹³ KPK/1983 kan. 652 § 2; PI, n. 46.

gim miejscu. Polega ona przede wszystkim na poznaniu samego siebie, własnych uzdolnień i ograniczeń. Zdobyta w tym zakresie wiedza powinna z kolei służyć pomocą w dążeniu do wyzwolenia i wewnętrznej wolności. Ostatecznie formacja ludzka ma na celu odtworzenie w osobie konsekrowanej człowieczeństwa istniejącego w Jezusie Chrystusie. Dokonuje się to przez kształtowanie takich cech jak: *umiłowanie prawdy, prawość, rzetelność, wewnętrzna wolność, szacunek wobec każdej osoby, poczucie sprawiedliwości, wierność danemu słowu, współczucie, wrażliwość na cierpiących, konsekwentne postępowanie, jednoznaczność słów i czynów, zrównoważony sąd i postępowanie, zdolność do utrzymywania więzi z innymi, uprzejmość, gościnność, pogoda ducha, szczerowość w słowach i intencjach, roztropność, dyskrecja, wielkoduszność, gotowość do zrozumienia, przebaczenia i pocieszenia, umiejętność porozumiewania się, dojrzałość uczuciowa i integracja osobowości. Formacja ta obejmuje wychowanie do wolności i służby oraz właściwego rozumienia płciowości i przyjaźni*¹¹⁴. Formacja ludzka pomaga osobie konsekrowanej funkcjonować we wspólnocie¹¹⁵.

5.3. Formacja intelektualna

Omawiany dokument synodalny zatytułowany *Kapłaństwo i życie konsekrowane jako wspólnota życia i posługi z Chrystusem*, nawiązując do adhortacji apostoelskiej *Vita consecrata*, podkreśla konieczność ciągłego uzupełniania wiedzy przez osoby konsekrowane. Kształcenie intelektualne winno obejmować zwłaszcza te dziedziny, które odnoszą się do charyzmatów właściwych poszczególnym instytutom. Zaleca się, aby formacja kulturowa i zawodowa opierała się na wcześniejszej solidnej formacji teologicznej, ponieważ ta ostatnia daje zdolność rozeznawania. W formacji teologicznej dużą wagę powinno się przywiązywać do studium dokumentów Magisterium zarówno uniwersalnego, jak i partykularnego. Nie należy także zaniedbywać starań o lepsze poznanie kultury środowiska, w którym zakonnik przebywa oraz ewentualnej potrzeby przekwalifikowania zawodowego i technicznego. W tym ostatnim przypadku należy zachować umysłową otwartość i elastyczność, aby osoby

¹¹⁴ *Kapłaństwo i życie konsekrowane*, n. 59, 106.

¹¹⁵ *Kapłaństwo i życie konsekrowane*, n. 106; J a n P a w e ł II, Adh. posyn. *Vita consecrata*, n. 71.

konsekrowane mogły pełnić posługę zgodnie z potrzebami epoki, w której żyją, wskazaniami Ojca Świętego, Kongregacji Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, biskupa diecezjalnego i przełożonych¹¹⁶.

5.4. Formacja apostołska

Miłość do Chrystusa przynagła (2 Kor 5, 14) osobę konsekrowaną do świadczenia o Nim słowem i czynem. W ramach formacji apostołskiej powinno się dostosowywać metody i cele pracy apostołskiej do aktualnych potrzeb Kościoła i społeczeństwa przy jednoczesnym dochowywaniu wierności charyzmatowi założycieli oraz tradycjom później ukształtowanym. Formacja apostołska musi prowadzić jednocześnie do odkrywania znaków czasu i nowych wyzwań¹¹⁷.

5.5. Formacja do wierności charyzmatowi instytutu

Kształtowanie zakonników w charyzmacie własnego instytutu obejmuje wszystkie pozostałe wymiary formacji poza wymienionymi wyżej, np. wymiar ascetyczny, mistyczny, wspólnotowy itp. Ten specyficzny rys, właściwy tylko dla danego instytutu i stanowiący o jego tożsamości, winien być obecny także na etapie formacji stałej. W praktyce kształcenie zakonników do wierności charyzmatowi instytutu polega na rozwijaniu dążenia do poznania historii i dziedzictwa instytutu oraz ducha jego założyciela, a także pragnienia, aby przyjmować charyzmat w sposób pogłębiony zarówno w aspekcie indywidualnym jak i wspólnotowym¹¹⁸.

Zakończenie

II Polski Synod Plenarny, podejmując próbę reformy i odnowy życia chrześcijańskiego w Polsce dostrzegł dużą rolę osób konsekrowanych w tym procesie. Konieczność zachowania tożsamości,

---

¹¹⁶ *Kapłaństwo i życie konsekrowane*, n. 106; J a n P a w e ł II, Adh. posyn. *Vita consecrata*, n. 71; PI, n. 68.

¹¹⁷ *Kapłaństwo i życie konsekrowane*, n. 106; J a n P a w e ł II, Adh. posyn. *Vita consecrata*, n. 71;

¹¹⁸ *Kapłaństwo i życie konsekrowane*, n. 106; J a n P a w e ł II, Adh. posyn. *Vita consecrata*, n. 71; PI, n. 68; Por. S. B i s i g n a n o, *Itinerario di formazione alla vita religiosa*, w: *Vita consacrata un dono del Signore alla sua Chiesa*, Torino 1993, s. 310; W. K i w i o r, *Etapu formacji zakonnej*, *Formacja Zakonna* 1 (1997) 2121.

potrzeba głębokiego życia duchowego, troska o życie braterskie, o nowe powołania, konieczność formacji zostały uznane za najważniejsze zadania stojące przed osobami konsekrowanymi żyjącymi w Polsce w trzecim tysiącleciu. Ich realizacja powinna przyczynić się do coraz pełniejszego naśladowania Chrystusa oraz wyraźniejszego ukazywania Go innym wiernym.

Pewnym mankamentem omówionego wyżej dokumentu jest fakt, że nie wymienia on wszystkich form życia konsekrowanego w Polsce. Pominięty został stan dziewic konsekrowanych oraz życie pustelnicze. Dużą trudność sprawia też lektura tekstu dokumentu w którym na przemian podejmuje się zagadnienia związane z kapłaństwem i życiem konsekrowanym. Wydaje się, iż korzystniejszym rozwiązaniem byłoby zamieszczenie kwestii związanych z kapłaństwem i życiem konsekrowanym w dwóch odrębnych dokumentach jak to miało miejsce w tekstach roboczych Synodu.

I compiti dei consacrati secondo le delibere del II Sinodo Plenario della Polonia (1991-1999)

Il II Sinodo Plenario della Polonia si propone di rinnovarvi la vita cristiana dei fedeli. Nella realizzazione del programma di tale rinnovamento devono inserirsi anche tutti i consacrati. Nell'ambito di questo impegno ecclesiale i decreti del Sinodo presentano i compiti più importanti delle persone consacrate che stanno vivendo la loro vocazione speciale in Polonia all'inizio del terzo millennio.

Nell'articolo l'Autrice parla in primo luogo della necessità, da parte dei consacrati, di mantenere viva la loro identità vocazionale specifica e poi dedica un ampio spazio al bisogno del primato della vita spirituale nella loro vita sottolineando l'importanza della consacrazione e dell'osservanza dei consigli evangelici, il valore della vita fraterna, la promozione vocazionale e la necessità della formazione permanente.